

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle avoimuusrekisterilaksi (HE 98/2022 vp)

Korruptionvastaisen kansalaisjärjestön Transparency Internationalin Suomen osasto (TI Suomi) pitää avoimuusrekisteriä koskevaa lakiehdotusta tervetulleena lisänä kotimaisen päätöksenteon läpinäkyvyyteen. TI-Suomi pitää valmistelua myönteisenä esimerkkinä lainsäädännön avoimesta valmistelusta.

Vaikka päätöksenteko on ollut Suomessa varsin avointa, ei läpinäkyvyys suomalaisen päätöksentekoon vaikuttamisessa ole toistaiseksi toteutunut. Lobbauksia koskevien tietojen lakiin perustuva julkisuus on siten erittäin tarpeellista. Kansainväliset esimerkit ovat osoittaneet, että avoimuusrekisterit ovat muissa maissa onnistuneesti parantaneet päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja antaneet mahdollisuuden tarkastella vaikuttamista uudesta näkökulmasta.

TI-Suomi pitää lakiesitystä hyvänä aloituksena, mutta ei riittävänä lobbaamisen kokonaiskuvan kannalta. Lainsäädännön valmistelussa oli esillä useita vaihtoehtoja, joista TI-Suomi kannatti esitetyistä laajinta soveltamisalaa eli koko valtionhallintoa. Valtionhallinnon ulkopuolinen julkinen hallinto on jäämässä hallituksen esityksen mukaan edelleen avoimuusrekisterin ulkopuolelle.

TI-Suomi painottaa, että rekisteriä on kehitettävä suuntaan, jossa se kykenee avaamaan poliittiseen päätöksentekoon vaikuttamista sekä realistisesti että tehokkaasti valtion hallinnon ohella kaikilla julkisen hallinnon tasoilla ja myös välillisessä valtionhallinnossa.

Hallituksen esityksessä on tunnistettu tarve arvioida laajennusta alue- ja kuntatasolle avoimuusrekisterilain seurannan ja jälkiarvioinnin yhteydessä. TI-Suomi pitää tärkeänä, että tarkastelulle asetetaan lakiin perustuva sitova korkeintaan 3 vuoden takaraja lain voimaantulosta. Siinä ajassa kyetään uuden lain toimivuus ja laajentamistarpeet hyvin arvioimaan. Samoin tulee vastaisuudessa arvioida lain soveltamisalan ulottamista koko valtionhallintoon.

TI-Suomi pitää ensisijaisen tärkeänä rekisterin uskottavaa toteuttamista. Toimiva ja luotettava avoimuusrekisteri tukee kaikkien demokraattisen prosessin

osallistujien työtä. Rekisteri tuottaa avointa tietoa ja ymmärrystä päätöksenteosta kansalaisille, kansalaisyhteiskunnalle ja tutkijoille.

Edunvalvojille rekisteri antaa luotettavan välineen tasapuolisten vaikuttamismahdollisuuksien turvaamiseksi. Rekisteri takaa myös päättäjille kattavan vuorovaikutuksen eri yhteiskunnallisten toimijoiden kesken.

Avoimuusrekisterin uskottavuutta varten TI Suomi painottaa erityisesti seuraavien toimien tarpeellisuutta rekisterin kehittämiseksi tulevaisuudessa:

1. Avoimuusrekisterin kattavuuden tarkistaminen: Nykyinen esitys tulee ottaa uudelleentarkasteluun mahdollista parantamista sitovalla aikataululla.
2. Avoimuusrekisterin laajentaminen kaikkiin lobbauksen kohteisiin: Nykyinen esitys jättää useat lobbauksen kohteet etenkin alueellisella ja paikallisella tasolla huomioimatta. Rekisterin kattavuuden laajentavuus tulee huomioida lakia tarkistettaessa.
3. Tietojen helppokäyttöisyys ja saatavuus: Rekisterin sisältämien tietojen on oltava saatavilla muodossa, joka on koneluettavaa ja palvelee siten käyttötarkoitustaan mahdollisimman hyvin.
4. Uskottavat velvoitteet avoimuusrekisterin käyttämiselle: Jotta avoimuusrekisteriä voidaan pitää uskottavana, lain rikkomisesta on säädettävä uskottavat seuraamukset.

Transparency Suomi ry

Pentti Mäkinen
Hallituksen jäsen